

Tony Curtis, Boğazan Salihoglu ve bir grup Cibali

CİBALİ'NİN YASAKLANMIŞ HOLLYWOOD FILMİ

Öğr. Gör. Şehnaz ŞİŞMANOĞLU ŞİMŞEK

Khas Türk dili koordinatörü

1970 yapımı özgün adı *You Can't Win 'Em All (Hepsini Birden Yenemezsin)* olan ve *Paralı Askerler* olarak da bilinen Hollywood filminin çekimlerinin bir bölümü Cibali'de Küçük Mustafa Paşa Hamamı'nda yapıldı. Fakat film Türkler ve Atatürk aleyhinde olduğu gerekçesiyle Türkiye'de vizyona girmedı.

Bugünlerde 007 James Bond serisinin son filmi *Skyfall*'un başta Eminönü ve Beyazıt olmak üzere İstanbul'un farklı mekânlarda gerçekleşen çekimleri, medyada geniş yer buluyor. Hatta çekimler için kapatılan yollar, kesilen ağaçlar ve Kapalıçarşı gibi tarihi eserlerin zarar görme olasılığı çokça eleştiriliyor.

Ancak yine de gündelik hayatın orta yerine kurulmuş bir film platosunun, çoğunluk tarafından heyecan verici bir deneyim olarak algılandığı söylenebilir. Elbette, *James Bond* İstanbul sokaklarının plato olarak kullanıldığı ilk film değil. *Istanbul* (1957), *Töpkapı* (1964), *Murder on the Orient Express (Şark Ekpresinde Cinayet)* (1974), yine bir Bond filmi olan *From Russia With Love (Rusya'dan Sevgilerle)* (1974) ve daha yakın dönemde *Tinker Tailor Soldier Spy (Köstebek)* (2011), bu filmlerden yalnızca birkaçı.

Bunların arasında 1970 yapımı Peter Collinson tarafından çekilen ve özgün adı *You Can't Win 'Em All (Hepsini Birden Yenemezsin)* filmi ise hem sinema tarihimiz hem de kullanılan mekanlar açısından ilginç bir noktada duruyor. *Paralı Askerler* olarak da bilinen film, başta İstanbul olmak üzere Türkiye'de çeşitli mekanlarda çekilmiş ancak burada hiç gösterilmemiş, daha doğrusu etrafından kopan firtınalar nedeniyle vizyona bile girememiş. Buna rağmen çekimlerin bir bölümü Cibali'deki Mimar Sinan eseri Küçük Mustafa Paşa Hamamı'nda yapılan filme dair anılar semt sakinlerinin belleğinde hala çok taze.

Filmin oyuncuları arasında Tony Curtis, Charles Bronson, Michèle Mercier gibi dönemin ünlü Hollywood yıldızlarının yanı sıra Türkiye'den Fikret Hakan, Salih Güney, Yüksel Gözen, Aytekin Akaya, Suna ve Erol Keskin de var. Özellikle Fikret Hakan filmin birçok karesinde görünerek Hollywood yıldızlarıyla başrolü paylaşıyor.

Kurtuluş Savaşı döneminde geçen ve Atatürk'ün yabancı bir aktör tarafından ilk kez canlandırılmış olması nedeniyle sinema tarihimiz açısından da önemli olan bu film, 1922 yılında savaş olanca hızıyla devam ederken, Ege Denizi'nin tam ortasında geçiyor.

... Her şey bir gazetecinin sete gelerek Charles Bronson'la röportaj yapmak istemesi ve aktörün randevusu olmayan bu muhabiri reddetmesiyle başlıyor. Çok öfkelenen muhabir bunun üzerine, filmin Atatürk'ü ve Türkleri kötülediğini yazan bir haber yapıyor ve böylece film aleyhine bir kampanyanın fitili ateşleniyor...

FILMIN SİNOPSİSİ

Kurtuluş Savaşı döneminde geçen ve Atatürk'ün yabancı bir aktör tarafından ilk kez canlandırılmış olması nedeniyle sinema tarihimiz açısından da önemli olan bu film, 1922 yılında savaş olanca hızıyla devam ederken, Ege Denizi'nin tam ortasında başlar.

İkisi de eski Amerikan askeri olan Adam Dyer (Curtis) ve Josh Corey (Bronson) denizde bir tesadüf eseri karşılaşırlar; tek amaçları ağızına kadar silahla dolu gemiyle Anadolu'ya geçmek ve kim daha çok para verirse onun yanında savaşa katılmaktır. Anadolu'da karşısına ilk olarak görünüşte Sultan'a bağlı ancak aslında kendi çıkarları için savaşa katılan Albay Ahmet Elçi (Fikret Hakan) ve adamları çıkar.

Albay Elçi; askerleri, emrinde olduğu Vali Osman Bey'e götürür. Vali Bey silahlarla ilgilenir gibi gözükse de onun da asıl amacı paralı askerleri kullanarak trenle İzmir'e altınlarını kaçırıbmaktır. Vali Bey'in kızlarını ve dadısını da yanına alarak yola koymuş Elçi Bey ve iki maceraperest yolda Kuva-yı Milliye askerlerinin saldırısına uğrarlar ancak ucuz kurtulurlar.

Herkesin birbirini aldatmaya çalıştığı bir yolculukta, altınlarla Roma'ya gitmeyi planlayan Elçi Bey, kızların dadısından öldürülür, paralı askerler ise İzmir'e varmayı başarsa da işler yolunda gitmez ve tutuklanarak Kuva-yı Milliye karargâhına götürürlüler. Burada onları, Atatürk olduğu anlaşılan bir komutan karşılar.

Filmin asıl sürprizi ise bütün bu maceranın aslında altınlar için değil Halife Osman'dan kalma tarihi el yazması Kur'an için olmasıdır. Kur'an'ı sonunda ele geçiren komutan, iki Amerikalı'ya Anadolu'yu bir an evvel terk etmelerini söyler ve film denizde başladığı gibi iki kafadarın tekrar denize açılmasıyla son bulur.

Bütün bu olaylar filmde turistik bir fonla ve oryantalist öğelerle verilmektedir. Vali olduğu söylenen Osman Bey'in konağı, oryantalist ressamların firçalarından çıkmış dansöz kadınlar ve nargilelerle doludur. Vali'nin arkasında beyaz sarıklı bir hoca durmaktadır. Vali'nin kızları ve dadi 'peçenin ardına gizlenmiş Doğu kadını' imgesini yeniden üretir. Kapadokya'da turistik bir halk oyunları gösterisi bile yapılr. Mekânlar da muhtemelen yabancı izleyiciler için turistik kaygılarla çekilmiş; Türk izleyiciler için tutarlı bir güzergâh izlemez.

Athilar, İzmir limanına vardıkları gün Kapadokya'dan geherler, sonra Efes Harabeleri'nde mola verirler. Filmin sonunda tekrar İzmir'e geldiklerinde Çırağan Sarayı'nın yanmış binası, İstanbul surları ve Beyazıt Meydanı perdeye yansır.

CİBALİ HAMAMI'nda ÇEKİLMİŞ

Filmin hemen başında yer alan ve Yunan adasında bir barda geçiyor izlenimi verilen dövüş sahnesinin ise aslında Cibali Küçük Mustafa Paşa hamamında çekildiğini mahalle sakinlerinden öğreniyoruz. 1969 yılında Cibali'ye çekimler için gelen film ekibi uzunca bir süre semtte kalarak, hamamı film için yeniden dekore etmiş.

Yazlık sinemalardan tanıdıkları Hollywood yıldızlarının semtlerine gelmesi Cibalililer'in belleğinde silinmez bir iz bırakmış. Mahalle sakinleri, semtlerine film ekibinin geleceğini öncelikle marangoz atölyesinde başlayan hararetli çalışmalarдан anlamışlardır. Hamamın bir Amerikan barına dönüştürülmesi

Cibalili İbrahim Bayraktaroğlu arkadaşlarıyla

İN GEREKEN DEKOR MALZEMELERİ; MERMER GÖRÜNÜMLÜ SUNTALAR, KÖPÜKTEN YAPILAN MERDİVEN TIRABZANLARI MAHALLENİN MARANGOZU TARAFINDAN YAPILMIŞ.

Bize bu bilgileri veren ve o dönemde liseyi henüz bitirmiş bir genç olan eski Cibali sakinlerinden Başaran Salihoglu'nun, marangozun hemen yanında yer alan babasının terzi dükkanı, kaderin cilvesine bakın ki, bugün de *Jfjet* dizisinin çekimleri için bir manav haline dönüştürülmüş! Salihoglu, Tony Curtis'in her gün mahalledeki Niko'nun firından ekmek arası bir şeyler yediğini unutamıyor. Kapaktaki fotoğraf tam da o günleri anlatıyor.

Genellikle aşık suratlı pozlarla bilinen Bronson'u ise ne yapıp edip biraz gülümsetmeyi başardığını gururla söylüyor Başaran Bey. Çekimlerden mahalle esnafına da az da olsa bir pay düşüğü söylenebilir. O dönemde terzilik yapan Kenan Çolakoğlu, bir gün filmin yönetmeninin dükkanına girdiğini ve asılı duran takım elbisiyi çok beğenerek 600 liraya satın aldığı anlatıyor. Takımın asıl bedelinin ise 400 lira olduğunu gülerek aktarıyor Kenan Bey.

Bugün hala Yıldız Kiraathanesi'ni işleten Cahit Bayraktaroğlu ise amcası İbrahim Bey'in, arkadaşlarıyla birlikte çekim yapılan araçlardan biriyle verdiği pozu paylaşıyor bizimle. Bu nostaljik fotoğraflardaki heyecanlı ve gülenceler, sinemanın 70'li yıllarda kitleler üzerindeki etkisine dair çok şey söylüyor bizlere.

Cibalili film tutkunlarının sinemanın jönleriyle maceraları aslında bununla da sınırlı değil. Mahallenin hemen yukarıındaki yazlık sinema zaman zaman Türk sinemasının yıldızlarını da ağırlamış. Yazlık sinema maceraları, başı başına ayrı bir yazının konusu olacak kadar zengin ve eğlenceli ancak bunlar arasında 50 ve 60'lı yılların ünlü oyuncusu 'kötü adam' Ahmet Tarık Tekçe'yle ilgili olanı mutlaka anlatılmalı.

Tekçe'nin rol aldığı filmlerde yaptığı 'kötülük'lerden 'illallah' diyen bir grup Cibalili, oyuncuyu gördükleri yerde dövmeye karar verirler. Başlarını Başaran Bey'in çektiği bu grup, tesadüf bu ya, bir gün Tekçe'ye yanında Ayhan Işık ve Türker İnanoğlu'yla birlikte yazlık sinemada rastlarlar. Aktörün umduklarından daha iri yarı olduğunu gören kafadarlar, biraz da Ayhan Işık'ın onları koruyacağımı düşünerek Tekçe'yi dövmek üzere hamle yaparlar ancak cüsseli aktörden yedikleri dayakla kahırlar. Hatta içlerinden biri onları korumayan Ayhan Işık'a serzenişte bulunur: "Ayıp olmuyor mu Ayhan Abi?"

FİLM SANSÜRÜ YEDİ

Paralı Askerler'in çekimleri tamamlandıktan sonra heyecanla filmin vizyona girmesi beklenir. Ancak beklenen gerçekleşmez. Filmde her ne kadar Türkiye ve Türkler aleyhine herhangi olumsuz bir durum yoksa da film sansüründen nasibini alır. Bu hikaye, sansür mekanizmasının ülkemizde nasıl işlediğini anlatan trajikomik bir örnek olarak da değerlendirilebilir.

Her şey bir gazetecinin sete gelerek Charles Bronson'la röportaj yapmak istemesi ve aktörün randevusu olmayan bu muhabiri reddetmesiyle başlıyor. Çok öfkelenen muhabir bunun üzerine, filmde Atatürk'ü ve Türkleri kötülediği yazan bir haber yapıyor ve böylece film aleyhine bir kampanyanın fitilini atesliyor. Bunun dışında Atatürk'ü oynayan oyuncunun yeteri kadar ünlü olmadığı hakkında da bazı eleştiriler yer almıyor medyada. Cibaliler de bu söyletilerden etkilenmiş olacak ki, onlara filmi sorduğumda Türkleri kötüleyen bir film olduğunu duyduklarını söylüyorlar.

İlk kez geçen yıl TRT'de bir televizyon programında bazı sahneleri gösterilen filmi yıllar sonra İngiltere'de bularak gündeme getiren sinema eleştirmeni Ali Murat Güven oldu. Güven'le birlikte programa katılan filmin oyuncularından Salih Güney'in söylediğleri ise oldukça manidar. Güney, o dönemde kendilerine 'vatan haini' yaftasını yaptırdıklarını, hatta kızı doğduğunda başında "vatan haininin kızı doğdu" şeklinde çırın bir başlık atıldığını belirtiyor. Fikret Hakan ise neredeyse kendisinden şüphe ettiğini, bilmeden kötü niyetli bir projenin içine düşmüş olabileceklerinden endişelendirdiğini söylüyor.

Aşında filmi izlediğinizde aksiyonu az, 'hazine peşinde' vasat bir Indiana Jones macerası olduğuna kanaat getirebilirsiniz. Kurtuluş Savaşı yalnızca bir arka fon olarak kalyor, belli ki filmin yapımcıları camiler, saraylar ve 'peçe ardına gizlenen' kadınlarla Osmanlı imgesi üzerinden bir gişe başarısı yakalamak istemiş.

Neyse ki artık siber dünyada 'yasak' filmler bize bir 'tik' uzaklıktı; bakalım filmi izlediğinizde siz ne düşüneceksiniz?